

администрирования путем раскрытия содержания мотивации государственных служащих в публичном администрировании, отражающие применение современных подходов и инструментов при помощи которых в значительной мере можно повысить качество и эффективность принимаемых решений публичными администрациями для украинского общества. Освещены основные определения понятия мотивации. Предложены пути совершенствования организационных механизмов системы мотивации.

Ключевые слова: мотивация, потребность, публичное администрирование, государственное управление, общество, механизмы.

Abstract.

Bogomolova K.S., Podolska O.V. Organizational mechanisms for improving the system of motivation of officials of Public Administration.

The theoretical generalizations of improving the organizational mechanisms of the system of motivation of officials of public administration bodies are presented in the article by revealing the content of the motivation of civil servants in public administration reflecting the application of modern approaches and tools that can greatly improve the quality and efficiency of decisions taken by public administrations for the Ukrainian of society. The main definitions of the concept of motivation are highlighted. The ways of improvement of organizational mechanisms of the system of motivation are offered.

Key words: motivation, needs, public administration, state administration, society, mechanisms.

УДК 334.02:346.7

УПРАВЛІННЯ ТОВАРНОЮ СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ З УРАХУВАННЯМ ДІЇ ПРАВОВОГО ПОЛЯ

**ГОЛОВАНОВА Г.Є., АСПІРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Поділ суспільного виробництва, який закладено в основу спеціалізації сільськогосподарського виробництва, зумовлює специфічні суб'єктивні взаємовідносини. Аграрне підприємство є учасником виробничого процесу, окремою одиницею в сукупності об'єктів правового регулювання.

* Науковий керівник – Красноруцький О.О., д.е.н., професор

Управління товарною спеціалізацією аграрних підприємств не може бути процесом поза юридичними обмеженнями. Тому поглиблене вивчення балансу між утворенням виробничого напрямку підприємства та існуванням правового поля, а також подальше удосконалення цього питання, є одним з пріоритетних у галузі сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретично-прикладне відображення питання розвитку спеціалізації аграрних підприємств розкрито у працях Беженар І.М., Канінського П.К., Яворської Т.І., Андрійчука В.Г., Баланюка І.Ф., Бойка В.І., Маліка М.Й., Месель-Веселяка В.Я., Саблука П.Т., а правовий вплив на діяльність аграрних підприємств висвітлили Статівка А.М., Янчук В.З., Погрібний О.О. та ін. Існування процесу управління товарною спеціалізацією та правові аспекти у взаємозв'язку майже не зустрічаються у вітчизняній та зарубіжній літературі. Тому системне дослідження цих напрямків у єдиний об'єкт дослідження є актуальним.

Формулювання цілей статті. Для детального розкриття тематики дослідження необхідно:

- виділити основні методи правового впливу на формування товарної спеціалізації аграрних підприємств;
- розглянути нормативно-правові акти, які регулюють виробничо-господарську діяльність в різних галузях сільського господарства;
- визначити законодавчу базу, яка утворює правове поле для функціонування аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарське (аграрне) підприємство – це юридична особа, основним видом діяльності якої є виробництво та переробка сільськогосподарської продукції, виручка від реалізації якої становить не менше 50 відсотків загальної суми виручки [8]. Діяльність підприємств в Україні визначена законами «Про підприємства в Україні», «Про підприємництво», «Про селянське (фермерське) господарство», «Про господарські товариства», «Про сільськогосподарську кооперацію».

В ринкових умовах ефективність роботи сільськогосподарського підприємства є сумнівною без вибору виду діяльності, способів збуту продукції, самостійного ціноутворення тощо. Усі ці дії повинні регулюватись державними органами з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів відносно підприємства.

Обираючи напрям своєї діяльності, підприємство автоматично потрапляє під дію правового поля. Правове регулювання спеціалізації сільськогосподарського виробництва здійснюється за допомогою правових норм як загальних, так і спеціальних законів та підзаконних актів [12]. Відповідно до статті 20 загального Закону «Про підприємства в Україні», статті 1 спеціального Закону «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» та статті 13 спеціального Закону «Про колективне сільськогосподарське підприємство» сільськогосподарські підприємства самостійно визначають напрями і структуру сільськогосподарського виробництва, а, отже, і його спеціалізацію та обсяги [12].

Необхідність системного правового впливу на управління товарною спеціалізацією аграрних підприємств зумовлена наступними факторами:

- доцільне використання природних ресурсів;
- забезпечення уніфікації в характеристиках отриманої продукції зазначеного виду;
- дотримання принципів і вимог технологій;
- контроль якості продукції;
- взаємовідносини між елементами механізму управління товарною спеціалізацією аграрних підприємств;
- підтримка цільової реалізації виробленої продукції та регулювання нормативно-договірних відносин у цьому контексті.

Опосередковано узагальнити перераховані фактори можна у зазначенні методів правового впливу на виробничо-господарську діяльність аграрних підприємств. Генеруючим елементом при такому узагальненні виступають державні органи, які через закони, підзаконні акти, постанови, вказівки або стандарти регулюють виробничо-господарську діяльність. Підприємства, враховуючи утворене правове поле, а також під впливом економічних та природно-кліматичних факторів, оцінюють свої можливості та визначають структуру валової продукції, отримують відповідний рівень спеціалізації і виробничий напрям.

Рис. 1. Загальна схема формування процесу управління товарною спеціалізацією аграрних підприємств з урахуванням методів правового впливу

** Джерело: складено автором з використанням матеріалів [3, 5, 12]*

У таблиці 1 розглянуті нормативно-правові акти, які впливають та складають підтримку на функціонування деяких галузей сільського господарства.

Здійснення виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств провадиться на засадах самоокупності, самофінансування і прибутковості. Прибутковість кожного з них досягається шляхом підприємництва.

Виробничо-господарська діяльність, додержання у повсякденній роботі засад підприємництва зумовлені такими першорядними суб'єктивними і об'єктивними факторами.

Нормативно-правова підтримка деяких галузей сільського господарства

№ з/п	Галузь	Нормативно-правові акти, які мають вплив на функціонування галузі
1.	<i>Зернопробництво</i>	<p>Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 4 липня 2002 р. ДСТУ 3768-2010 «Пшениця. Технічні умови», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 31 березня 2010 р. № 108 ДСТУ 4964-2008 «Соя. Технічні умови», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 26 березня 2008 р. № 101 ДСТУ 3769-1998 «Ячмінь. Технічні умови», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 26 червня 1998 р. № 450 ДСТУ 4523-2006 «Горох. Технічні умови», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 28 лютого 2006 р. № 54 ДСТУ 4524-2006 «Гречка. Технічні умови», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 28 лютого 2006 р. № 54, ДСТУ 4522-2006 «Жито. Технічні умови», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 28 лютого 2006 р. № 54, ДСТУ 4525-2006 «Кукуруза. Технічні умови», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 28 лютого 2006 р. № 54 Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. Закон України «Про ветеринарну медицину» від 25 червня 1992 р. Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 2 березня 1995 р. № 86/95-ВР ДСТУ 4138-2002 Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості: зать. наказом Держспоживстандарту України від 28 груд. 2002 р. № 31.</p>
2.	<i>Овочівництво</i>	<p>Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану першочергових заходів з розвитку виробництва картоплі та овочів» від 18 травня 2011 р. № 475-р Закон України «Про карантин рослин» від 30 червня 1993 р. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 р. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі картоплею та плодовоовочевою продукцією» від 8 липня 1997 р. № 344 ДСТУ 6009:2008 Редиска свіжа. Технічні умови: зать. наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 22 черв. 2009 р. № 226 ДСТУ 6014:2008 Морква і буряк столовий. Технологія вирощування. Загальні вимоги: зать. наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 22 черв. 2009 р. № 226 ДСТУ 6016:2008 Огірок, кабачок, патисон. Технологія вирощування. Загальні вимоги: зать. наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 22 червня 2009 р. № 226 ДСТУ 7037:2009 Капуста білоголова свіжа. Технічні умови : зать. наказом Держспоживстандарту України від 22 грудня 2008 р. № 487 ДСТУ 6012:2008 Цибуля. Технологія вирощування. Загальні вимоги: зать. наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 22 червня 2009 р. № 226</p>

3.	Скотарство	Закон України «Про молоко та молочні продукти» від 24 червня 2004 р. № 1870–IV Про прийняття за основу проекту Закону України «Про м'ясо та м'ясні продукти»: постанова Верховної Ради України від 8 червня 2007 р. № 1164 Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. № 771/97–ВР ДСТУ 6030:2008 «М'ясо. Яловичина та телятина в тушах, півтушах і чвертинах» ДСТУ 4589:2006 «Напівфабрикати м'ясні натуральні від комплексного ділення яловичини за кулінарним призначенням. Технічні умови»
4.	Свинарство	Закон України «Про племінну справу у тваринництві» від 23 грудня 1997 р. Про прийняття за основу проекту Закону України «Про м'ясо та м'ясні продукти»: постанова Верховної Ради України від 8 червня 2007 р. № 1164 Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. № 771/97–ВР Закон України «Про племінну справу у тваринництві» від 23 грудня 1997 р. Закон України «Про ветеринарну медицину» від 25 червня 1992 р. Наказ Міністерства аграрної політики України «Про запровадження ідентифікації та реєстрації свиней» від 31 грудня 2004 р. № 497 Наказ Міністерства аграрної політики від 17 грудня 2002 р. № 396 «Про затвердження Інструкції з боюгування свиней, Інструкції з ведення племінного обліку у свинарстві та зразків форм племінного обліку у свинарстві» ДСТУ 7158:2010. М'ясо. Свинина в тушах і півтушах. Технічні умови: затв. наказом Держспоживстандарту України від 11 03 2010 р. № 85. ДСТУ ЕЭК ООН ЕСЕ/AGRI/135:2007 Свинина. Туші та відруби. Настави щодо постачання і контролювання якості: затв. наказом Держспоживстандарту України від 24 грудня 2007 р. № 381. ДСТУ 4590-2006. Напівфабрикати м'ясні натуральні від комплексного ділення свинини за кулінарним призначенням: затв. наказом Держспоживстандарту України від 9 червня 2006 р. № 162
5.	Птахівництво	Наказ Міністерства аграрної політики України від 22 червня 2001 р. № 179 «Інструкції з ведення племінного обліку у птахівництві та зразків форм племінного обліку в птахівництві» Про затвердження ветеринарно-санітарних правил для суб'єктів господарювання (підприємств, цехів) з переробки птиці та виробництва яйця продуктів, правил ветеринарно-санітарної експертизи яєць свійської птиці: наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 7 вересня 2001 р. № 70
6.	Бджільництво	Закон України «Про бджільництво» від 22 лютого 2000 р. № 1492–III Закон України «Про племінну справу у тваринництві»: від 15 грудня 1993 р. № 3691–XII Закон України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 р. Наказ Мініприни «Про затвердження Правил використання диких тварин з метою отримання продуктів їх життєдіяльності» від 26 вересня 2011 р. № 337 ДСТУ 2154:2003 «Бджільництво. Терміни та визначення понять» ДСТУ 4497:2005 «Мед натуральний. Технічні умови» ДСТУ 7007:2009 «Мед пшучий. Технічні умови» ДСТУ 4649:2006 «Мед з фітодобавкам. Технічні умови» ДСТУ 4666:2006 «Молочко маточне бджолине. Технічні умови» ДСТУ 4662:2006 «Прополіс (бджолиний клей). Технічні умови»

* Джерело: узагальнено автором з використанням матеріалів [3, 4, 7-11]

Серед них першорядне значення має фактор необхідного матеріально-технічного забезпечення господарства, раціональне використання всіх сільськогосподарських угідь, використання прогресивних технологій, залучення до керівництва виробництвом високо професіональних спеціалістів сільського господарства та активно-творчих керівників галузей, обкладання сільськогосподарського підприємства помірними податками (зокрема введення єдиного земельного податку), застосування зважених цін на паливе і мастильні матеріали, запасні частини до сільськогосподарської техніки, засновані на засадах ринково-економічних відносин умови і порядок реалізації виробленої сільськогосподарської продукції та ін. Нарівні з розвитком рослинництва і тваринництва сільськогосподарські підприємства мають право здійснювати промислову переробку своєї продукції - як самостійно, так і основі міжгосподарської кооперації як агропромислової інтеграції. Для більш повного й рівномірного використання трудових ресурсів і місцевих джерел сировини, підвищення своєї прибутковості вони можуть створювати і розвивати підсобні виробництва, а також різні промисли.

Сферою виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є як внутрішньогосподарські, так і міжгосподарські відносини. Зазначена правомірність цих підприємств випливає зі змісту статті 13 Закону «Про колективне сільськогосподарське підприємство», згідно з якою таке підприємство має право кооперуватися з промисловими підприємствами та установами при переробці сільськогосподарської продукції, виготовленні промислових та інших товарів, розширенні сфери соціально-культурного, комунально-побутового обслуговування сільського населення, підготовці й перепідготовці кадрів. Як юридичні особи колективні сільськогосподарські підприємства, спілки селян, сільськогосподарські виробничі кооперативи, акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю можуть брати участь у міжгосподарській діяльності через створення спільних підприємств або на договірних засадах [2, 12]. Вони є учасниками різноманітних організаційно-майнових відносин, що формуються в процесі їхньої основної, статутної діяльності. Сюди входить і наступна їхня діяльність, пов'язана з реалізацією вироблених ними продуктів харчування рослинного і тваринного походження (в тому числі в переробленому вигляді), яка за своїм змістом належить до майнових відносин, що мають товарно-грошовий характер.

Впровадження зазначених засад у практику господарської діяльності сільськогосподарських підприємств забезпечує останнім оперативно-господарську самостійність і підприємницьку свободу дій.

Висновки. В ринкових умовах ефективність роботи сільськогосподарського підприємства є сумнівною без вибору виду діяльності, способів збуту продукції, самостійного ціноутворення тощо. Усі ці дії повинні регулюватись державними органами з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів відносно підприємства.

Управління товарною спеціалізацією аграрних підприємств не може бути процесом поза юридичними обмеженнями. Тому поглиблене вивчення балансу між утворенням виробничого напрямку підприємства та існуванням правового поля, а також подальше удосконалення цього питання, є одним з пріоритетних у галузі сільського господарства.

Література.

1. **Андрійчук В. Г.** Економіка аграрних підприємств: [Підручник] / **В.Г. Андрійчук**. – [2-ге вид., доп. і перероблене]. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.

2. **Беженар І. М.** Стан розвитку спеціалізації в аграрних підприємницьких структурах / **І. М. Беженар** // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2016 – Вип. 10. – С. 128-133.

3. **Статівка А. М.** Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції: [Навчальний посібник] / За ред. А.М. Статівки. – Харків : Юрайт, 2015. – 272 с.

4. **Статівка А. М.** Співвідношення поняття «господарська діяльність» та «виробничо-господарська діяльність» сільськогосподарських підприємств. / **А. М. Статівка** // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2014. – Вип. 197. – Ч. 2.

5. **Канінський П. К.** Спеціалізація сільськогосподарських підприємств. [Монографія] / **П.К. Канінський**. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 348 с.

6. Державний класифікатор продукції та послуг ДК 016-2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dkpp.rv.ua>

7. Довідник кодів товарів згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/0sid081.html>

8. **Погрібний О. О.** Аграрне право України [Електронний ресурс]. – 2007. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/category/5/4/12/>

9. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 груд. 1997 р. № 771/97-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. – № 3. – Ст. 75.

10. Про ветеринарну медицину: Закон України від 25 червня 1992 р. № 2498-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 531

11. ДСТУ 4138-2002 Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості: затв. наказом Держспоживстандарту України від 28 груд. 2002 р. № 31. – К., 2003. – 173 с.

12. Янчук В. З. Аграрне право України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/agropраво/6-2010-12-17-08-43-10.html>

References.

1. **Andriichuk V. G.** (2002). *Ekonomika agrarnykh pidpriemstv* [The economy of agrarian enterprises]. Kyiv: KNEU, p. 624 [in Ukrainian].

2. **Bezhenar I. M.** (2016). Stan rozvytku spetsialisatsii v agrarnykh pidpriemnytskykh strukturah [Status of development of specialization in agrarian business structures]. *Global'ni ta nacional'ni problemy ekonomiky. Mykolai'vs'kyi nacional'nyi universytet imeni V.O. Subomyhyn's'kogo – Global and national problems of Economics. The Nikolaev national University of a name of Sukhomlinsky*, Issue 10, pp. 128-133 [in Ukrainian].

3. **Stativka A. M.** (2015). *Pravove reguluvannya vyrobnytstva silskogospodars'koi produktsii* [Legal regulation of agricultural production]. Kharkiv: Urait, p. 272 [in Ukrainian]

4. **Stativka A. M.** (2014). Spivvidnoshennya ponyattya «gospodarska diyalnist» ta «vyrobnycho-gospodarska diyalnist» silskogospodarskykh pidpriemstv [The ratio of the concept of «economic activity» and «production and economic activity» of agricultural enterprises]. *Naukovyy visnyk Nacional'noho universytetu biosursiv i pryrodokorystuvannya Ukraïny – Scientific Bulletin of National University of life and environmental Sciences of Ukraine*, Issue 197, Part 2 [in Ukrainian].

5. **Kaninskyi P. K.** (2005). *Spetsialisatsiya silskogospodarskykh pidpriemstv* [Specialization of agricultural enterprises]. Kyiv: NNC IAE, p. 348 [in Ukrainian].

6. Derzhavnyi klasifikator produktsii ta poslug DK 016-2010 [The State Classifier of Products and Services]. (n.d.). *dkpp.rv.ua*. Retrieved from <http://dkpp.rv.ua> [in Ukrainian].

7. Dovidnyk kodiv tovariv zghidno z Ukrainskoiu klasyfikatsiieiu tovariv zovnishnoekonomichnoi diialnosti (UKT ZED) [Directory of commodity codes according to the Ukrainian classification of goods of foreign economic activity (UKT FEA)]. *dtkt.com.ua*. Retrieved from <http://dtkt.com.ua/show/0sid081.html> [in Ukrainian].

8. **Pogribnii O.O.** (2007). Ahrarne pravo Ukrainy [Agrarian Law of Ukraine]. *textbooks.net.ua*. Retrieved from <http://textbooks.net.ua/content/category/5/4/12/> [in Ukrainian].

9. Pro osnovni pryncypy ta vymogy do bezpechnosti ta yakosti harchovykh produktiv: Zakon Ukraïny vid 23 grud. 1997 r. № 771/97–VR [About the basic principles and requirements for safety and quality of food: the Act of 23 Dec. 1997 No. 771/97–BP]. *Oficijnyj visnyk Ukraïny – Official Bulletin of Ukraine*, No 3, Art. 75 [in Ukrainian].

10. Pro veterynarnu medycynu: Zakon Ukrainy vid 25 chervnja 1992 r. № 2498-III [About veterinary medicine: Law of Ukraine of June 25, 1992 n 2498-XII]. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy – Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*, No 36, Art. 531 [in Ukrainian].

11. DSTU 4138-2002 Nasinnia silskohospodarskykh kultur. Metody vyznachennia yakosti: zatv. nakazom Derzhspozhyvstandartu Ukrainy [Seeds of agricultural crops. Methods of quality determination] (2002, 28 December). Kyiv, No 31, p. 173 [in Ukrainian].

12. **Ianchuk V.Z.** (n.d.). Ahrarne pravo Ukrainy [Agrarian Law of Ukraine]. *uristinfo.net*. Retrieved from <http://uristinfo.net/agropravo/6-2010-12-17-08-43-10.html> [in Ukrainian]

Анотація.

Голованова Г.Є. Управління товарною спеціалізацією аграрних підприємств з урахуванням дії правового поля.

У статті виділено основні методи правового впливу на формування товарної спеціалізації аграрних підприємств; розглянуто нормативно-правові акти, які регулюють виробничо-господарську діяльність в різних галузях сільського господарства; визначено законодавчу базу, яка утворює правове поле для функціонування аграрних підприємств.

Ключові слова: *товарна спеціалізація, управління товарною спеціалізацією, аграрне підприємство*

Аннотация.

Голованова А.Е. Управление товарной специализацией аграрных предприятий с учетом действия правового поля.

В статье выделены основные методы правового воздействия на формирование товарной специализации аграрных предприятий; рассмотрены нормативно-правовые акты, регулирующие производственно-хозяйственную деятельность в различных отраслях сельского хозяйства; определены законодательную базу, которая образует правовое поле для функционирования аграрных предприятий.

Ключевые слова: *товарная специализация, управления товарной специализации, аграрное предприятие*

Abstract.

Golovanova G.E. Management of commodity specialization of agrarian enterprises taking into account the legal field.

The article highlights the main methods of legal influence on the formation of commodity specialization of agrarian enterprises; reviewed regulatory and legal acts regulating production and economic activity in various branches of agriculture; Legislative framework, which forms the legal framework for functioning of agrarian enterprises, is defined.

Key words: *commodity specialization, management of commodity specialization, agrarian enterprise.*